

Erna Solberg

Her

Vår ref.:
2023/2815

Deres ref.:

Dato:
10.10.2023

Vedr. spørsmål om regjeringsapparatets håndtering av habilitetsregelverk mv.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til saken om regjeringsapparatets håndtering av habilitetsregelverk mv., Erna Solbergs brev til komiteen av 3. oktober med svar på komiteens spørsmål, samt statsministerens brev til komiteen av 3. oktober med svar på komiteens spørsmål inkludert tilhørende vedlegg. Komiteen har følgende nye spørsmål til Erna Solberg:

1. I notatet oversendt fra SMK til Sindre Finnes 11. oktober 2013 ble det opplyst om at Finnes sine handler med aksjer ville skape utfordringer for påtroppende statsminister. Det står videre at "Det vil herunder oppstå vanskeligheter med å holde seg løpende orientert om bevegelsen i porteføljen, og det vil da være vanskelig å ha oversikt over porteføljens betydning for hennes habilitet i behandlingen av saker i regjeringen". Er den tidligere statsministeren av den oppfatning at det bare var den kortsiktige handelen det her ble siktet til?
2. I det interne dokumentet «Utdrag fra dokument om habilitet i Solberg-regjeringen» datert 23. oktober 2013 vedlagt statsministerens brev til komiteen 3. oktober, fremkommer det ni selskaper SMK skulle være oppmerksomme på, med påskriften «Forholdsvis små eierandeler. Sjekk hvis konkrete saker». Var dette et dokument som den tidligere statsministeren fikk tilsendt og i hvilken grad var hun selv bevisst på utfordringene tilknyttet sin ektefelles eierskap i selskapene på listen?
3. I sitt brev til komiteen videreformidler statsministeren følgende fra SMK: «Meldeplikten og beløpsgrensene i den innebar imidlertid ikke at det gjaldt faste grenser for hvor stor en eierpost i et selskap måtte være for å ha betydning for habilitetsvurderingen». Slutter tidligere statsminister Solberg seg til SMKs forståelse om beløpsgrenser?
4. Under pandemien kjøpte Sindre Finnes en rekke ganger finansielle produkter som innebar at han satset på børsnedgang. For eksempel satset han i september 2020 på kursfall i dagene før regjeringen gjennomførte nye korona-innstramninger. Kan den tidligere statsministeren ha vært inhabil ved noen av vedtakene om stenging og åpning av samfunnet under pandemien?

5. I både tidligere statsminister Solberg og statsminister Støres respektive svar til komiteen av 3. oktober 2023, adresseres embetsverkets involvering, veiledning og avklaring vedr. oppfølgingen av habilitet. Komiteen ber om en nærmere utdypning av hvordan og i hvilken grad embetsverket fulgte opp og var involvert i vurderingen og oppfølgingen av den tidligere statsministerens habilitet. Komiteen ber om eksempler på embetsverkets involvering. Eksemplene bør inkludere embetsverkets involvering i vurderinger av den tidligere statsministerens habilitet knyttet til saker som angikk Norsk Hydro og Marine Harvest.

I brevet til komiteen skriver den tidligere statsministeren at hun ble enig med Finnes om at aksjehandelen skulle begrenses. Hun skriver videre at det ble avklart at den kortsiktige handelen skulle opphøre, han solgte noen selskaper og orienterte den tidligere statsministeren og SMK om hvilke han valgte å beholde. Komiteen har følgende oppfølgingsspørsmål om dette:

6. Var tidligere statsminister Solbergs avtale med Finnes at han ikke skulle kjøpe aksjer i nye selskaper uten å orientere den tidligere statsministeren, og skulle han på noe tidspunkt orientere embetsverket om dette?
7. Hvordan sikret den tidligere statsministeren seg at Finnes ikke økte sine posisjoner i de selskaper hun allerede var orientert om, slik at det kunne utfordre hennes habilitet?
8. Var det Finnes sitt ansvar å vurdere om de aksjene han kjøpte innenfor dette begrensede handlingsrommet var utfordrende for den tidligere statsministerens habilitet eller ikke?
9. Siden familieøkonomi er relevant for vurdering av egen habilitet, burde ikke den tidligere statsministeren ha avtalt at hun skulle ha informasjon om alle endringer i porteføljen? Hvorfor ba hun ikke om dette?

I notat fra Statsministerens kontor sendt til Sindre Finnes med kopi til Julie Brodtkorp i Høyre den 11. oktober 2013, fremgår følgende: «Dersom det er ønskelig å fortsette med en slik handel er det etter vår oppfatning nødvendig at de rettslige vurderingene dette medfører forelegges Finansdepartementet og eventuelt også Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling. En uttalelse fra Lovavdelingen vil være offentlig.»

Videre står det om samme vurdering i statsministerens brev til komiteen 3. oktober 2023: «I notatet ble Finnes opplyst om at hans handel med aksjer ville skape utfordringer for påtroppende statsminister. Det fremgikk at det ville oppstå vanskeligheter med å holde seg løpende orientert om bevegelsen i porteføljen, og at det ville være vanskelig å ha oversikt over porteføljens betydning for hennes habilitet i behandlingen av saker i regjeringen. Det ble uttrykt at hvis hans handel med aksjer fortsatte, ville det etter kontorets oppfatning være nødvendig at de rettslige problemstillingene dette medførte ble forelagt Finansdepartementet og eventuelt Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet.

Deretter informerte påtroppende statsminister Solberg Statsministerens kontor om at Sindre Finnes var innforstått med at han ikke kunne fortsette med kortsiktig aksjehandel etter at hun tiltrådte som statsminister. Gitt denne opplysningen var det etter Statsministerens kontor sin vurdering ikke behov for veiledning fra Finansdepartementet eller Lovavdelingen knyttet til habilitetsutfordringer slik aksjehandel kunne gi.»

10. Hvorfor valgte tidligere statsminister Solberg å følge opp påpekningen fra SMK i notatet den 11. oktober 2013 gjennom en samtale med ektemannen, framfor en foreleggelse for Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling?

11. Hvorfor understreket tidligere statsminister Solberg i sitt brev til komiteen av 3. oktober 2023: «Jeg har imidlertid ikke oppfattet at det var noen form for «forbud» eller forventning om at han aldri skulle kjøpe eller selge aksjer så lenge jeg var statsminister» gitt at daværende Håndbok for politisk ledelse punkt 15.3.6 omtalte ektefellers handel med finansielle instrumenter slik: «Handel med finansielle instrumenter eller inngåelse av kundeforhold foretatt av medarbeidernes ektefelle/registrerte partner/samboer, vil etter forholdene kunne likestilles med disposisjoner foretatt av medarbeideren selv.»?
12. I brevet til komiteen ble Norsk Hydro trukket frem som en aksjepost tidligere statsminister Solberg var klar over at Finnes hadde, og hvor hun burde meldt seg inhabil eller fått sin habilitet vurdert. Kan tidligere statsminister gi en tilsvarende vurdering av de andre selskapene hun var kjent med at Finnes eide aksjer i? Er det noen av de andre selskapene hun var kjent med hvor hun burde ha meldt deg inhabil?

Komiteen viser til at tidligere statsminister Solberg i sitt brev til komiteen den 3. oktober 2023 uttaler følgende om inhabilitet i forbindelse med konsesjonssaken til Lyse Kraft DA i 2021, der Norsk Hydro er part: «Det prinsipielle var avklart i forbindelse med lovendringen i 2016 og lå derfor til grunn for behandlingen i 2021.»

Komiteen har følgende spørsmål til lovendringen i 2016 som ble fremlagt av regjeringen Solberg den 15. april 2016 i Prop. 96 L (2015–2016) og vedtatt i Stortinget den 07.06.2016 i tråd med Innst. 332 L (2015-2016) fra energi- og miljøkomiteen:

I Prop. 96 L (2015–2016) viser departementet til høringsuttalelsen fra Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar:

«LVK har vist til at høringsforslaget på flere punkter synes å bryte med departementets uttalelser i Ot.prp. nr. 61 (2007–2008) og stiller spørsmål ved om forslaget er EØS-robust og konsistent med konsolideringsmodellen. Praksis før innføringen av konsolideringsmodellen i 2008 var at private aktører kunne erverve inntil 1/3 av eierandelen og stemmene i offentlig eide ansvarlige kraftselskaper, uten at selskapets status som offentlig ble endret. Det ansvarlige selskapets konsesjon kunne dermed, etter datidens regler, videreføres uten vilkår om tidsbegrensning og hjemfall. I proposisjonen ga departementet uttrykk for at det i utgangspunktet ikke ville være mulig å ha reelt offentlig eierskap i selskaper som reguleres av selskapsloven.

Departementet foreslår at den offentlige eiermajoritetens rådighet over det ansvarlige selskapet og fallrettighetene må sikres tilsvarende som i et aksjeselskap gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold. Etter departementets vurdering vil dette innebære reguleringer som fraviker selskapslovens deklatoriske utgangspunkt på sentrale punkter, og som sikrer reell majoritetsstyring og eierkontroll. På denne bakgrunn mener departementet at avgrensningen med hensyn til selskapsform som ble lagt til grunn som et utgangspunkt i 2008 ikke lenger må fastholdes ettersom hensynet til reelt offentlig eierskap fortsatt sikres fullt ut.»

I sin høringsuttalelse av 9. februar 2016 uttaler Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar følgende:

«Som nevnt over er det etter LVKs syn en svakhet ved lovforslaget at hvilke avvik som vil bli akseptert, først blir klarlagt gjennom enkeltvedtak fra Departementet. Når det reelle innholdet av lovendringen først kommer til syne gjennom forvaltningspraksis, blir det vanskelig å forutse hvilke selskapsavtaler i ANS/DA som vil bli akseptert av departementet. Det vil kunne gjøre dagens konsolideringsmodell mindre «helhetlig og konsistent».

I Prop. 96 L (2015–2016) gjengis høringsuttalelser fra Justis- og beredskapsdepartementet som mener at lovens ordlyd bør klargjøre hvilke vilkår et selskap må oppfylle for å få konsesjon og fra Hordaland fylkeskommune som viser til at det sentrale spørsmålet som krever avklaring er hvordan et selskap kan organiseres gjennom utformingen av selskapsavtalen, for at de offentlige majoritetseierne skal kunne ha kontroll og utøve reelt offentlig eierskap.

Departementet uttaler følgende om dette i proposisjonen:

«Departementet mener at det ikke er hensiktsmessig å fastsette detaljerte krav i lov, forskrift eller standardavtaler som foreslått av Justis- og beredskapsdepartementet, LVK og Hordaland fylkeskommune. Departementet mener det er behov for å gjøre en helhetsvurdering av selskapsreguleringen, herunder selskapsavtalen, i det enkelte tilfellet ved konsesjonsbehandling. I tråd med innspillene fra Energi Norge og NHO anser departementet at det på sikt kan være hensiktsmessig å utvikle mer standardiserte selskapsavtaler. Departementet har også merket seg synspunktene fra Hydro og Energi Norge om utformingen av selskapsavtalene og behovet for minoritetsvern, samt reparasjonsmekanismer. Departementet tar ikke stilling til den konkrete utformingen av selskapsavtaler nå.»

13. Hvordan vektet regjeringen Solberg hensynene fremmet i høringen av Landssammenslutninga av Vasskraftkommunar opp mot hensyn fremmet av Hydro før endelig utforming av lovforslaget i Prop. 96 L (2015-2016)?
14. Hvordan har regjeringen Solberg vektlagt synspunktene fra Hydro og Energi Norge om utformingen av selskapsavtalene og behovet for minoritetsvern, samt reparasjonsmekanismer, i utforming av forvaltningspraksis ved tildeling av konsesjoner generelt og konsesjonssaken i Lyse DA i 2021 spesielt i etterkant av lovendringen i 2016?
15. Hva er tidligere statsminister Solbergs grunnlag for å hevde at det prinsipielle var avklart i forbindelse med lovendringen i 2016 og derfor lå til grunn for behandlingen i 2021? Komiteen viser til at departementet ved lovendringen i 2016 la til grunn at vilkårene et selskap må oppfylle for å få konsesjon skulle avgjøres i det enkelte tilfellet ved konsesjonsbehandling.

Komiteen ber om svar innen 17. oktober 2023.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Peter Frølich
komitéleder